మిసిమి

చింతనాత్మక సారస్వతం

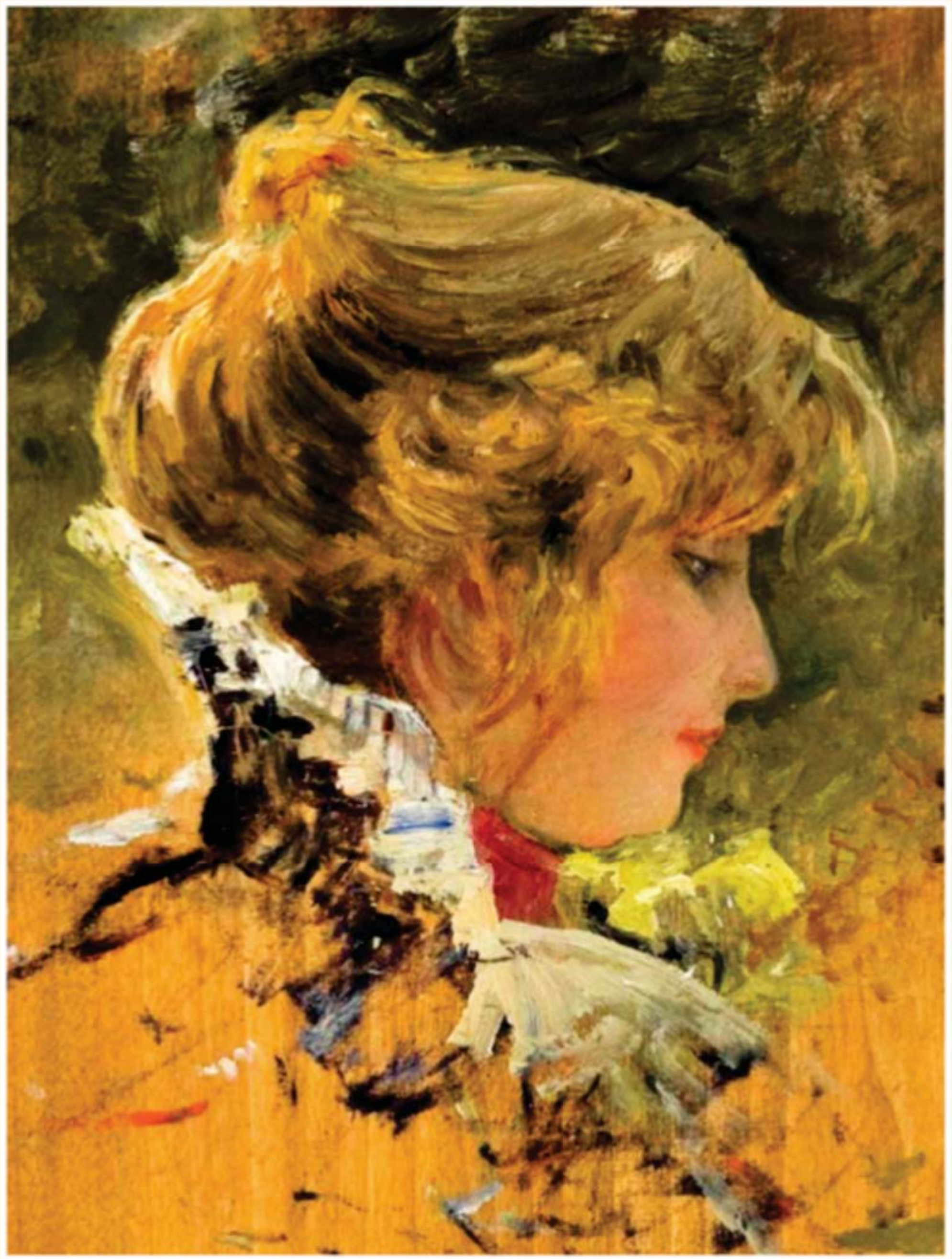

మాసపత్రిక, ఆగస్టు, 2016 ₹ 30

ISSN 2454-4329

మిసిమి

మాసపత్రిక

"All that we are is the product of what we have thought"
- Dammapada

సంపుటి 27 **ఆగస్టు** **సంచిక 8**

ప్రధాన సంపాదకుడు

చెన్నూరు ఆంజనేయ రెడ్డి

సంపాదకుడు

వల్లభనేని అశ్వినీకుమార్

సహాయ సంపాదకుడు

కాంౘేగుల నాగేశ్వరరావు

సహకార సంపాదకులు

డా. వోలేటి పార్వతీశం

కరుటూరి విజయ్

సాంకేతిక సహాయకులు

పడవల ఉమాశంకర్, చేపూరి రమేష్,
మహమ్మద్ కుర్రముద్దీన్ జీ షాన్,
సారిక నిర్మల, వేముల రాణి, స్వాతి దండోతిక

సంస్థాపక సంపాదకులు

రవీంద్రనాథ్ ఆలపాటి

Printed & Published by

Bapanna Alapati
at **Kala Jyothi Process Pvt. Ltd.,**
1-1-60/5, R.T.C. 'X' Roads,
Musheerabad, Hyderabad - 500 020.
Ph. 040-27645536. Cell : 994 951 6567
E-mail : misimi_monthly@yahoo.in
www.misimimonthly.com
e-magazine : www.kinige.com/misimi
http://facebook.com/misimimaasapathrika
https://twitter.com/MISIMIMONTHLY

ప్రతి : ₹ 30/- సంవత్సరానికి : ₹ 360/-
విదేశాలకు ప్రతి : $ 3.00 సంవత్సరానికి : $ 36.00 (by Air Mail)

LIBRARY OF CONGRESS
LCCN 91-903060

INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE
ISSN 2454-4329

YouTube **: Silver jubilee celebrations of MISIMI Telugu Monthly**

ఈ నెల...

కమ్మతెమ్మెరలు 5

చివరకు మిగిలిన సగం.. 7
- డా. వోలేటి పార్వతీశం

తంజావూరు బృహదీశ్వరాలయ నిర్మాణ విశేషాలు 12
- డా. ఈమని శివనాగి రెడ్డి

ఆనంద శాస్త్రం - ఆర్థర్ షోపెన్ హవర్ 19
- ముక్తవరం పార్థసారథి

పుణ్యతీర్థములందు నృత్యకళ : ఆంధ్రులు - నాట్యకళ 25
- నటరాజ రామకృష్ణ

ధైర్యసాహసాలకు మారుపేరు - హవల్దార్ జగదీష్ చంద్ 28
- డా. వెన్నా వల్లభరావు

కమనీయ క్షేత్రాల కదంబం; కర్ణాటక దివ్యప్రదేశం 31
- డా. భాగవతుల హేమలత

కృష్ణా ధాన్యాగారం - ప్రకాశం బ్యారేజి 39
- కె. వెంకటేశ్వర్లు

ఆంధ్రదేశంలో బ్రహ్మసమాజం - పరిఢవిల్లిన సాహిత్యం 43
- కనుపర్తి విజయబక్ష్

బోనాల పండుగ 52
- బొజ్జగాని భీమమ్మ

లింగభేదం - క్రోమోసోమ్ కథనమ్ 54
- ము.పా.సా.

హంసలదీవి - గోపాల శతకం 58
- ఆచార్య కోసూరి దామోదరనాయుడు

కృష్ణా తీరాన పల్నాడు 60
- వై. హెచ్.కె. మోహనరావు

తెలుగు పత్రికా రంగపు ఏరిన ముత్యం
పందిరి మల్లికార్జున రావు 65
- ఎ.బి. సాయి ప్రసాద్

ఆనందం ఎండమావా? 69
- సిద్ధయ్య నాయుడు

వడ్లు - రెడ్లు 72
- ముత్తేవి రవీంద్రనాథ్

పురుష పాత్రలు లేని నాటకాలు 75
- స్వర్ణరాజ హనుమంతరావు

కోహినూర్ వజ్రం : పయనించిన దారి 85
- వేలూరి కృష్ణమూర్తి

ఎవరు ముందు? 90
- వి. అశ్వినీకుమార్

వేదిక 91

విషాద గీతంలా నిష్క్రమించిన సంగీత సామ్రాట్ - శంకర్ 92
- కాంౘేగుల నాగేశ్వరరావు

ముఖచిత్రం : ఫానీ
రెండవ అట్ట : యమునాతీరంలో..
మూడవ అట్ట : సుల్తాన్ సాకీలు
నాల్గవ అట్ట : గుడిమెట్లు - ముచ్చట్లు

చిత్రకారుడు :
1, 2, 4 - ఎడ్విన్ లార్డ్ వీక్స్
3 - Giulio Rosati

వివరాలు : 50 వ పుటలో...

అట్టతో కలిపి 100 పుటలు

తెలుగు నేర్చుకోవాలంటే, ఇంగ్లీష్ మాధ్యమం వదిలెయ్యాలని అనుకోనవసరం లేదు. ఆంగ్లం అంతర్జాతీయ భాష; వాణిజ్య మాధ్యమ భాష; ఉన్నత విద్యామాధ్యమ భాష. ఒకప్పుడు ఎంతో ప్రాముఖ్యంలో ఉన్న ఫ్రెంచ్, జర్మన్ భాషలను అధిగమించి వర్ధిల్లుతున్న భాష. దీని బారినుండి తెలుగుని ఎలా రక్షించుకోవాలి అని భయపడేకన్నా దానితో సహజీవనం ఎలా చెయ్యాలి అని మనం ఆలోచించుకోవాలి. ఇంగ్లీష్ వస్తేగాని చిన్న ఉద్యోగం కూడా రాని ఈ రోజుల్లో ఆంగ్ల మాధ్యమాన్ని అందరూ కోరుకోవడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. మనం ఒక్కసారి గతాన్ని గూడా గమనించాలి. సంస్కృతం నేర్చుకుంటే రాజపోషణ లభించే రోజుల్లో అందరు సంస్కృతాన్నే నేర్చుకున్నారు. ఆ తర్వాత పారశీకం నేర్చుకుంటే సుల్తానుల ఆదరణ లభించే రోజుల్లో అందరు పారసీకమే నేర్చుకున్నారు. అదేవిధంగా ఉర్దూ నేర్చుకోన్నవారికే నిజాంలాంటి నవాబుల దగ్గర కొలువులు దొరికాయి. ఇంగ్లీష్ రాజ్యమేలే రోజుల్లో ఆ భాష తెలిసినవారే ఉన్నత పదవుల్లో రాణించారు. అందువలన మనమెంత చెప్పినా పిల్లలు ఇంగ్లీష్ నేర్చుకోవాలనే ఆత్రుత తల్లితండ్రుల్లో ఉంటుంది.

పూర్వం తెలుగు భాషా వ్యాప్తికి మధ్యేమార్గం ఉండేది. వందేళ్ళనాడు 11 వ క్లాసువరకు సైన్సు సబ్జక్ట్ ఇంగ్లీష్‌లోను, మిగతా సబ్జెక్ట్- చరిత్ర, సాంఘిక శాస్త్రం - లాంటివి తెలుగు మాధ్యమంలో బోధించేవారు. ఈ పద్ధతినో లేక ఇలాంటి మరో పద్ధతినో ఎంచుకోవాలి. తెలుగు నేర్చుకోవడం కూడా తేలిక చెయ్యాలి. నేర్పే మార్గాలను కూడా మనం మార్చుకోవాలి. ఈ కింది సూచనలు భాషా సంబంధితమైన విషయాలు. ఎంతవరకు ఉపయోగకరమో ఆలోచించండి.

తెలుగు లిపిని నేటి అవసరాలకు మార్పులు చేయాలి. మనం రాస్తున్న "జ్ఞానం" కొన్ని భాషల్లో "గ్యానం"గా రాస్తారు. అందువలన దాని అర్థం మారిపోలేదు. కృత్తికను క్రుత్తికగా రాయవచ్చు. కీబోర్డుకు అవసరమైన మార్పులు చేసి తెలుగు డి.టి.పి. చెయ్యడం సులభతరం చెయ్యాలి. సెల్ ఫోన్ అరిచేతిలో ప్రపంచమని మనకందరికీ తెలుసు, వాటిలో ఉపయోగించకపోతే తెలుగు ప్రజాదరణ కోల్పోతుంది.

తెలుగు పదాలు వున్నచోట సంస్కృతంగాని, ఆంగ్లంగాని వాడవలసిన అవసరం లేదు. సంస్కృత, ఆంగ్ల పదాల్ని వాడటంవల్ల తెలుగు పదాలు మరుగున పడుతున్నాయి. "పొడుగరి" అనే పదాన్ని వదిలి ఆజానుబాహుడని రాయాల్సిన అవసరం లేదు. గొలుసు కథను ధారావాహికంగా మార్చవలసిన అవసరం లేదు. అదేవిధంగా వాడుకలోనున్న ఇతర భాషా పదాలను విస్మరించి, మరిచిపోయిన అచ్చ తెలుగు పదాలను వెదికి తేవలసిన అవసరం లేదు. రైలు, రోడ్డులాంటి పదాలను మార్చగలమా? నాలుగు ఆంగ్ల పదాలో లేక సంస్కృత శ్లోకమో ఉపయోగిస్తేనే పండితులనుకుంటారని పొరపడరాదు. ఏ భాషలోనైన సంస్కారవంతంగా మాట్లాడడం ముఖ్యం. పిల్లలతో సరళమైన తెలుగులో మాట్లాటడం నేటి అవసరం.

తెలుగు పదానికి సంస్కృతం కలిపితే దుష్టసమాసం అనుకోవడం మారాలి. ఇతర దక్షిణాది భాషల్లో ఉన్న మణిప్రవాళ సంప్రదాయాన్ని తెలుగులో కూడా ఉపయోగించుకోవాలి. అవసరమైనచోట తెలుగు, సంస్కృతం కలిపి రాస్తే భాషాభివృద్ధి జరుగుతుంది. మనం ఒప్పుకున్నా లేకున్నా తెప్పోత్సవం, మెట్లోత్సవంలాంటి పదాలను ప్రజలు ఉపయోగిస్తున్నారు. 'డ్రెడ్జర్'ను తవ్వోడ అని 'ఫ్లైఓవర్'ను పైబాట అని అనటంలో జన వాక్యం ఉంది. ప్రజలు మాట్లాడే భాషే పదికాలాలు బ్రతికి ఉంటుంది.

సంస్కృతంలో తత్సమాలని చెప్పబడుతున్న పదాలన్ని ప్రాకృత, ద్రావిడ భాషల నుంచి తీసుకొని సంస్కృతీకరించబడినవని తెలుసుకోవాలి. ఆ కారణంగానే సంస్కృతం విస్తరించింది.

మనం చేస్తున్న మరో తప్పిదం తెలుగు పదాలను ప్రకృతి-వికృతులుగా విడగొట్టడం. ప్రాకృత భాషల్లో నుంచి వచ్చిన పదాలను "వికృతు"లుగా చెప్పడం విడ్డూరం. ప్రాకృతంలో నుంచి వచ్చిన పదాలు ప్రకృతులౌతాయిగాని వికృతులు కావు. వీటిని తెలుగు లేక ప్రాకృత పదాలుగా చెప్పవచ్చు.

కేవలం తెలుగు మాధ్యమాన్నేగాక తెలుగు భాషాబోధన, సరళీకరణను ఒక ఉద్యమంగా చేపట్టాలి.

- సంపాదకులు

కమ్మతెమ్మెరలు

✧ "...'రాణీ చిన్నమాంబ' ఈ ఏకాంకికను నా ప్రియ స్నేహితురాలు కీ.శే. డా. కమలా అనార్కలితో వ్రాయించాను 1986లో. కళాశాల వార్షికోత్సవానికి వేయించాలని కారణాంతరాల వలన వేయలేదు. క్యాసెట్ రూపొందించినా ఆ క్యాసెట్ పోయింది. ఆమె అకస్మాత్తుగా గతించారు. 2013లో కాకినాడలో ఉన్న రాణీ చిన్నమాంబాదేవి రిక్రియేషన్ క్లబ్ శతవార్షికోత్సవానికి వీడియో క్యాసెట్ చేయించి ఇచ్చాము. పిఠాపురం సాహితీవేత్తలతో రాజాగారి కుటుంబంతో పరిచయంగల విదుషీమణి అనార్కలి. ఆమె చేతి రాతతో దొరికిన కొన్ని కాగితాల ఆధారంగా మళ్ళీ కొన్ని చేర్పులతో నాటికను తయారు చేశాను. అలనాటి మహిళల వైదుష్యాన్ని వెలుగులోకి తేవాలని చేసిన ప్రయత్నమే ఈ నాటిక. అంతకు ముందు పిఠాపురం కోటలో రాణీ గారితో పరిచయం మొక్కపాటి వారి ఆడపడుచులు, ఆనాటి విదుషీమణులను తెలిసిన పెద్దవారిచ్చిన సమాచారం నేను సేకరించి ఇవ్వగా డా. కొక్కొండ సత్యవతిగారు పిఠాపురం రాణీ గారి గురించి రేడియో నాటిక వ్రాశారు. కొన్నేళ్ళ క్రితం తన పుస్తకంలో ప్రచురించారు. పానుగంటి నరసింహారావుగారు సాక్షి వ్యాసాలలో, 'పతివ్రత' అన్న వ్యాసం రాణీ చిన్నమాంబగారి గురించి వ్రాసినది రసజ్ఞులైన పాఠకులు చదువదగినది, ఈ పేజీతోపాటు ప్రచురించాలి. కానీ ఎలా తప్పిపోయిందో తెలియదు. దయచేసి ఈ సమాచారాన్ని 'కమ్మతెమ్మెర'లులో ప్రచురించవలసినదిగా కోరుచుకున్నాను. లేనిచో నేను గ్రంథ చౌర్యానికి పాలుపడినట్లవుతుంది. డా. కమలా అనార్కలీకే ఘనత దక్కాలి, ఆమె ఈ లోకంలో లేకపోయినా! రాణీగారిపై నేను తరువాత రెండు వ్యాసాలు వ్రాశాను. ఒకటి ఇంగ్లీషులో, రెండోది తెలుగులో వ్రాసినది 'లహరి' త్రైమాసపత్రికలో ప్రచురించారు రెండేళ్ళ క్రితం....."

– ఎమ్.వి. భారతలక్ష్మి, కాకినాడ

✧ "... మరో 'భారతి' సాహితీ మాసపత్రికను చూస్తున్నాం. లత సాహిత్యం పేరిట మంచి వ్యాసాన్ని ముద్రించారు. 'విద్య' అంటే 'ప్రతిభ' చాలా బాగుంది. ఆచార్య జి. నాగయ్యగారి 'నన్నెచోడుని జానుతెలుగు' అందర్నీ ఆకట్టుకొనే విధంగా ఉంది. ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్ గారికి మూర్తీదేవి పురస్కారం రావడం ఆనందదాయకం. పి. వరలక్ష్మి 'పుష్పాంజలి కథలలో స్త్రీల సమస్యలు' వ్యాసం స్త్రీవాద వ్యాసాలతో సరిపోల్చగల మంచి వ్యాసం...."

– కోసూరి దామోదరనాయుడు, *తిరుపతి*

✧ "... మీరు చేస్తున్న సాహిత్య సేవ విశిష్టమైనది. వ్యాసాల ఎంపికలో మీరు చూపిస్తున్న శ్రద్ధ, దీక్షా, ఓర్పు ప్రశంసనీయం. ప్రతీ రచనలోనూ ఓ సందేశం, ఓ దృక్పథం, ఓ అనుభవం, చింతన ఉంటూ, గతానికీ – వర్తమానానికీ అవసరమైన రచనలు అందిస్తూ పాఠకులను ఆలోచనాత్మకం చేస్తున్నారు. ***మిసిమి*** ప్రత్యేకత సామాన్యమైనది కాదు. ఈ వృద్ధాప్యంలో నెలలోని మొదటి వారం పదిరోజులు ***మిసిమి***తోనే కాలక్షేపం. ఇంతకన్నా ఏం కావాలి? పిల్లుట్ల హనుమంతరావుగారి 'త్యాగమే ఊపిరిగా...' అనుభవ పరంపరలో రామ్మూర్తి, రత్నమ్మల ప్రస్తావన రావడం, చివరకు రత్నమ్మ సుబ్రహ్మణ్యం గారి సహచరి కావడం సంతోషాన్ని కలిగించింది. చలం గారి రచనల్లో రామ్మూర్తి కనిపిస్తారు. కృష్ణశాస్త్రి – చలం – రామ్మూర్తి – గాడేపల్లి ప్రకాశరావు స్వేచ్ఛా ప్రణయ ఉద్యమానికి దోహదం చేశారు. కానీ, రామ్మూర్తి తన ఉద్యమాన్ని తానే అంతం చేసుకున్న విధానం బాధగానే ఉంది. చలంగారి మ్యూజింగ్సులో రామ్మూర్తి వ్రాసిన ఉత్తరం మనల్ని కదలిస్తుంది. రామ్మూర్తి సోదరులు సుబ్బారాయుడు గారు పిఠాపురం రాజావారి సంస్థానంలో దివాన్‌గా వ్యవహరించారు. వారు దివాన్‌గా వ్యవహరించిన కాలంలో పిఠాపురం మహోన్నత సంస్కృతికి క్షేత్రంగా విలసిల్లింది. పిఠాపురం ఓ వెలుగు వెలిగి, చరిత్ర పుటలలో నిలిచిపోయింది. 'బారిష్టర్ పార్వతీశం' వ్రాసి, తెలుగువారందరినీ కడుపుబ్బ నవ్వించిన మొక్కపాటి నరసింహశాస్త్రి గారు రామ్మూర్తి గారి సోదరులే!... కృష్ణశాస్త్రి గారు తన కావ్యాన్ని రామ్మూర్తికి అంకితం ఇస్తూ 'అమృత భాసమానోన్నత ప్రేమ సామ్రాజ్యైక చక్రవర్తి' అని కీర్తిస్తారు. రామ్మూర్తి చాలా మేధావి, ప్రతిభావంతుడు. పిఠాపురం ప్రసక్తి వచ్చింది కనుక రాణీ చిన్నమాంబ గురించి, శ్రీమతి భారతలక్ష్మి గారు ఆనాడు తానున్నట్లుగా ప్రత్యక్ష సాక్షిగా ఒక రూపకం వ్రాశారు. వింజమూరి వెంకటరత్నమ్మ – కొటికలపూడి సీతమ్మ, జూలూరి మలశమ్మ –

వీరందరూ కవయిత్రులు – విదుషీమణులు. నన్ను చాలా కదిలించిందీ రచన.... కవికోకిల హల్‌ధర్ నాగ్ నిరాడంబరతకు ప్రతిరూపం. నిజంగా కవికోకిల. వారి వ్యక్తిత్వం – మానవతా – ఈనాటి సాహితీవేత్తలకు ఆదర్శం కావాలి! ...గానసరస్వతి శ్రీమతి బాలసరస్వతి గారు లలిత సంగీతానికి ప్రాణంపోసిన గాయనీమణి. ఆ తల్లిని గుర్తించకపోవడం మన దురదృష్టం. వ్యాసం చదువుతున్నంతసేపు ఆమె గానం నన్ను ప్రభావితం చేస్తూనే ఉన్నది.... తెలుగు నవలా సాహిత్యంలో లత గారి పాత్ర ప్రముఖమైనది. ఆమె రచనల్లో 'మోహనవంశి' అపూర్వమైనది. శ్రీకృష్ణ దర్శనమే అవుతుంది. వారంవారం ఊహాగానంతో చైతన్యస్ఫూర్తి కలిగించింది. ఆమె శశికళ – కిన్నెర – అమృతం – పార్వతి సుమా! ***మిసిమి*** లో ప్రతి రచనా ఆలోచనాత్మకమే, ఆలోచనామృతమే! విజయోస్తు! *– చెరుకువాడ వెంకట్రామయ్య, విస్సాకోడూరు*

✧ "... జూన్ 2016 ***మిసిమి*** సంచికలో నా వ్యాసం *ఆ మనుషులేరి?* ప్రచురించినందులకు ధన్యవాదాలు. తర్వాత నిన్న వచ్చిన చెక్కు చూసుకుని నా అర్ధాంగి ఆనందంగా అన్న మాట – "ఇంత కాలానికి మీరు రచయితగా ప్రయోజకులు కాగలిగారు!" అని. ఈ వ్యాసం చదివిన రాజమహేంద్రవరపు పండితులు అన్నమాట – " *ఆ మనుషులేరి?* వ్యాసం కేవలం కాల్నాథభట్ల సూర్యనారాయణమూర్తి గారికే పరిమితం కాదు! రాజమహేంద్రవరంలోనే ఇంకా నిస్వార్థ సేవచేసి మానవత్వపు పరిమళాలను మిగిల్చిన మహానుభావులు చాలామంది ఉన్నారు. వారందరినీ కూడా ***మిసిమి*** ద్వారా పరిచయం చేయండి!" అంటూ ఆదేశించారు. ఆ ప్రయత్నంలో డా. ఏ.బి. నాగేశ్వరరావుగారి గురించిన సమాచారాన్ని సేకరిస్తున్నాను. 'వ్యాసం' రూపం దాల్చాక మీకు పంపుకుంటాను. ప్రచురించి, ప్రోత్సహిస్తారని ఆశ. మరోసారి మప్పిదాలతో...."

– మరా శాస్త్రి, రాజమహేంద్రవరం

✧ "... జూన్ 2016 ***మిసిమి*** సంచిక మంచి వ్యాసాలతో సర్వాంగ సుందరంగా ఉంది. ఆర్.ఎస్. భరద్వాజగారు వ్రాసిన 'తెలుగు సాహిత్యంలో సంచలనం' –*తెన్నేటి హేమలత* వ్యాసం ఆద్యంతం ఎంతో ఆనందం కలుగజేసింది. ఆమె కలుగ చేసింది సంచలనం కాదు, ప్రభంజనం. సంప్రదాయం ముసుగులో ఉన్న వారి నగ్న స్వరూపం బయటపెట్టింది. భరద్వాజగారు ఆమె నవలలను కొన్నింటిని సంక్షిప్తంగా సమీక్షించారు. తన కర్తవ్యం చక్కగా నిర్వహించారు ఎంతో ఆసక్తిదాయకంగా. మిగిలిన నవలలు 'ఊహాగానం' కూడా సమీక్షిస్తే పాఠకులకు చాలా విషయాలు తెలుస్తాయి. లత గారితో నాకు వ్యక్తిగత పరిచయం ఉంది. ఆమె ఇంటికి ఎన్నోసార్లు వెళ్ళి, సాహిత్య చర్చల్లో పాల్గొన్నాను. ఆమెకు రావలసినంత గుర్తింపు రాలేదని నా అభిప్రాయం. కుటుంబ ఇబ్బందులు, ఆర్థిక సమస్యలు ఆమె సృజనా శక్తికి ఆటంకాలుగా నిలిచాయి. ఊహాగానం వ్యాసాలు ఈనాటికీ చదవదగినవి. అదే సంచికలో రావినూతల సత్యనారాయణగారు కొలకలూరి ఇనాక్ గారి రచనల గురించి వ్రాసిన వ్యాసం నన్నెంతో ఆకట్టుకొన్నది. పాత సంచికలలో వారు వ్రాసిన వ్యాసాలు అద్భుతం. కోడూరి సోదరులు వ్రాసిన వ్యాసాలు నన్నెంతో ఆకట్టుకొన్నవి...."

– డి. సత్యనారాయణ, విశ్రాంత జిల్లాజడ్జి – విజయవాడ

✧ "... నా పేరిట "నాలో నేను" పదకవితలు పోస్ట్ కాగా చేరినవి. మీ అడ్రసు దొరకలేదు. మీరు ***మిసిమి***లో వ్యాసములు వ్రాయుటచేత మీతో పరిచయము చేసికొన ప్రయత్నించితిని వీలు కాలేదు. బైరన్ చరిత్ర నాకు ***మిసిమి*** వారి పంపినను ఈ చిరునామా వ్రాయలేదు. అందువలన ***మిసిమి*** కార్యాలయమునకు మీకుగాను ఉత్తరము వ్రాయుటమైనది. మీ దీర్ఘ కృతజ్ఞతలు (వివిధ సహాయకులకు) మరియు మీ శ్రీమతి రాత్రి వ్రాయునపుడు మందలించిన విషయము నాకు ఆనందమే కలిగించినది. నాకు మీ అంత గొప్పది కాకపోయినను రాత్రి పని రాత్రియే సజావుగా సాగునా – నా శ్రీమతి కూడా నిద్రాభంగమని గోల చేయును. బైరన్ పేరు వినగానే, బి.ఎ. నాటి అనుభవము గుర్తుకు వచ్చినది. గుంటూరు హిందూ కాలేజ్‌ని సి.ఎస్.ఎన్. అనువారు ఇంగ్లీషు చెప్పేవారు. బైరన్ పోయమ్ తాను చెప్పలేనని గైడ్ చదువుకొనుమనగా ప్రిన్సిపల్ వి.వి. సుబ్బారావు చెప్పగా ఎవరికి అర్థము కాలేదు. హిందూ కాలేజి హైస్కూల్‌లో ఒక సెకండరీ టీచర్ అన్నపూర్ణ శాస్త్రి గారు క్లాస్ చేసిరి. చాలా బాగా విశ్లేషించగా నేను నోట్స్ వ్రాసుకుని ఎస్సే వ్రాసుకున్నాను. ఆ ప్రశ్న రాగా ఆ ఎస్సే ఉపకరించెను. బైరన్ కవిత్వము అంత ప్రౌఢము. పండితులు మీకు చెప్పవలయునా? మీరు వ్రాసిన పుస్తకములున్నవి. ధర వ్రాయలేదు. నాకు కావలసినవి తెప్పించుకొనదలచినందున ప్రైస్ లిస్ట్ పంప కోరుతున్నాను. శ్రమ కలిగించలేదుకదా!...." *– ఎమ్. రామచంద్రం, గుంటూరు*

చివరకు మిగిలిన సగం

– వోలేటి పార్వతీశం

కొంతమంది గొప్పవాళ్ళకి, గొప్పవాళ్ళైన భార్యలూ లభిస్తుంటారు. ఇది వాళ్ళకి అదనంగా లభించిన అదృష్టం లాంటిది. ఎంచేతనంటే, ఇటువంటివారి ఇళ్ళకి ప్రముఖులైన రచయితలు, కవులు, కళాకారులు ప్రతినిత్యం వచ్చిపోతుంటారు. ఇప్పుడెలా ఉందో గానీ, ఆ రోజుల్లో మాత్రం ఈ సందర్భాలు బహుళంగా ఉండేవి. ఇటువంటి సన్నివేశాలలో ఆ ప్రముఖుల భార్యలు విసుగూ, విరామం లేకుండా, వచ్చిపోయే అతిథులకు మర్యాదలు చెయ్యటం, మన్ననలు పొందటం ఒక గొప్ప విశేషం. ఇలా గొప్ప భార్యలు అందరికీ లభించి ఉంటారని రూఢిగా చెప్పలేంగానీ, కొందరికీ ఈ భాగ్యం తప్పక కలిగి ఉంటుంది. ఆ కోవలో గణనకెక్కిన నలుగురు ప్రముఖుల పేర్లు జ్ఞాపకం చెయ్యాలనుంది. దేవులపల్లి వేంకట కృష్ణశాస్త్రి గారి భార్య శ్రీమతి రాజహంస. ఆమె, భర్తకోసం వచ్చే అతిథులకు, విశేష మర్యాదలు చేసేవారు. అలాగే విద్యుత్కవి కందుకూరి రామభద్రరావుగారి భార్య శ్రీమతి రామలక్ష్మిగారు. అతిథి మర్యాదలకు ఆమె రెండో పేరు. విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారంతటి వ్యక్తి చేత 'అన్నపూర్ణ' అనిపించుకొన్న ఘనత ఆమెది. మూడవవారు పాలగుమ్మి పద్మరాజుగారి భార్య శ్రీమతి సత్యానందం. ఈమె పాకశాస్త్ర ప్రావీణ్యాన్ని, ఆతిథ్యాన్ని నోరారా కీర్తించిన కవులు, రచయితలు, పండితులు, కళాకారులు లెక్కకు అందనంతమంది ఉన్నారు. ఇక నాల్గవవారు శ్రీ బుచ్చిబాబుగారి భార్య శ్రీమతి శివరాజు సుబ్బలక్ష్మి. భర్త కీర్తిలో అర్థభాగాన్ని సునాయాసంగా సొంతం చేసుకున్నారు. రేడియోకి వచ్చే కళాకారులైనా, నాటకాలు వేసే కళాకారులైనా, చిత్రకళ, సంగీతం వంటి కళలకు అభిమానులు, కవులు, రచయితలు సరేసరి. ఇలా ఎవరెవరో బుచ్చిబాబు గారింటికి వచ్చేవారు. అటువంటి సమయాల్లో ప్రవరాఖ్యుని భార్యకు సమాంతర ప్రఖ్యాతి సుబ్బలక్ష్మిగారిది. ఇక్కడ మరో అదనపు విశేషాన్ని చెప్పుకోవాలి. ముందు చెప్పిన ముగ్గురు ప్రముఖుల భార్యలు అతిథి మర్యాదలకు పెట్టింది పేరైతే, సుబ్బలక్ష్మిగారు వాటితోపాటు, రచయిత్రి, గాయని, చిత్రకారిణి కూడా కావడంచేత, అర్థగౌరవాన్ని ఆమె సొంతం చేసుకోగలిగారు. 'అదృష్టవంతులైన భార్యాభర్తలు' అనే మాటకి, ఈ దంపతులిద్దరూ చెరోవైపు నుంచీ అద్దమై నిలిచారు.

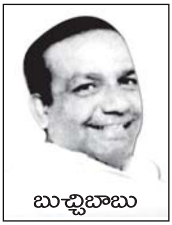
బుచ్చిబాబు

బుచ్చిబాబుగారి అంతరంగమెరిగి, అవసరానికి తగిన సదుపాయాలు సమకూర్చి పెట్టడంలో ఆమె అగ్రగణ్య. బుచ్చిబాబుగారు నిరంతర సౌందర్యాన్వేషి. అంచేత నిత్యం సంసారంలో వాతావరణమంతా ఆహ్లాదంగా దిద్ది తీర్చేవారు. ముఖ్యంగా ఆయన రచయిత కనుక, వ్రాసుకునే తెల్ల కాగితాలను, పెన్నులు వగైరా ఇతర సామగ్రిని అందంగా అమర్చి ఉంచడం ద్వారా ఆయన మనసు రచనకు దూరం కాకుండా చెయ్యడం, సాధారణ సంసారంలో ఆమె సాధించిన ఘన విజయమే.

ఇక వ్యక్తిగతంగానూ ఆమె సాధించిన ఘనత సామాన్యమైనది కాదు. తార్నాకా మహిళా సమాజానికి అధ్యక్షురాలిగా పనిచేసి, స్త్రీ చైతన్యానికి ప్రేరణగా నిలిచారు. ఇక రచయిత్రిగా భర్త ప్రక్కన పీట సుస్థిరంగానే వేసుకున్నారు. 'ఒడ్డుకు చేరిన ఒంటరి కెరటం', 'మృగతజీవి చివరి చూపు', 'కావ్యసుందరి కథ' వంటి కథాసంపుటాలు, 'అదృష్టరేఖ', 'నీలం గేటు అయ్యగారు', 'తీర్పు'వంటి నవలలు ఇలా ఎన్నెన్నో రచనలు పాఠకజన రంజనంగా సాహితీ లోకానికి అందించారు. వీరి మొదటి కథాసంపుటి ప్రచురణకు నోచుకున్న శుభసందర్భంలో సుప్రసిద్ధ సాహితీమూర్తి ఆచార్య పింగళి లక్ష్మీకాంతంగారు ఆశీర్వచనం చేశారు.

"ఈ కథలు చదువగా, ప్రారంభకుల ఎగుడు దిగుడులు లేకపోగా, కథారచనలో చెయ్యి తిరిగినవారు వ్రాసినట్లు ఉండడం చూసి నాకు ఆశ్చర్యం, ఆనందం కలిగినవి. సుబ్బలక్ష్మి కథలలోని విశిష్టత ఏమంటే, వీటిలో చాలా భాగం, ఇవి స్త్రీలు మాత్రమే వ్రాయగలరు అనిపించడం. స్త్రీల స్వభావాన్ని, సాటి స్త్రీ వర్ణించినప్పుడు, ఆ వర్ణన అన్యూనాతిరిక్తంగానూ, వాస్తవికతకు సన్నిహితంగానూ ఉండటంలో ఆశ్చర్యం లేదు. బుచ్చిబాబు సహధర్మచారిణి చి॥ సుబ్బలక్ష్మి, ఉత్తరత్ర భర్తకంటె కూడా మంచి కథలు వ్రాయాలని నేను ఆశీర్వదిస్తున్నాను." తదనంతర కాలక్రమంలో లక్ష్మీకాంతంగారి ఆశీస్సులు, సుబ్బలక్ష్మిగారి రచనా ప్రస్థానంలో ఫలవంతమయ్యాయి.

మనుషుల మధ్య చుట్టరికాలు తిరగేస్తూ పోతుంటే, ఎవరెవరివో, ఎక్కడెక్కడో బంధుత్వాలు కలసిపోతుంటాయి. అలాంటి ఒక చుట్టరికం మీకు తెలిసే ఉంటుంది. తెలుగు

జాతి మొత్తం గర్వపడే చిత్రకారుడు బాపూగారికి, సుబ్బలక్ష్మిగారు పిన్ని వరస. అంతేనా! ప్రాథమిక దశలో, బాపూ, గీతలతో పరిచయాన్ని పెంచుకుంటున్న తరుణంలో, రేపటికి విరాణ్మూర్తిగా వెలగనున్న బాపూకి ఆమె గురువన్న విషయం, మిత్రుడు డా. వేదగిరి రాంబాబు ఇటీవల తేటతెల్లం చేశాడు. అలాగే మంచి ప్రాజెక్టు ప్రారంభించే ముందు సీతారాముల బొమ్మలు గీసుకొని పని ప్రారంభించే అలవాటున్న బాపు, ఒకానొక తరుణంలో బుచ్చిబాబు, సుబ్బలక్ష్మిగారల బొమ్మలు వేసి పని ప్రారంభించిన నిగూఢ విషయం కూడా, ఇటీవల రాంబాబు తెరమీదకి తెచ్చాడు. అంటే, ఆ దంపతులు ఆదర్శ దంపతుల గౌరవాన్ని పొందినట్టే.

రచయిత్రిగా, చిత్రకారిణిగా, గాయనిగా, అన్నింటికీ మించి బుచ్చిబాబులాంటి విఖ్యాత రచయితకు అర్థాంగిగా జీవనం గడుపుతున్న శ్రీమతి శివరాజు సుబ్బలక్ష్మి ఇటీవల బుచ్చిబాబు శతజయంతి ఉత్సవాల సమాపన సందర్భం కోసం హైదరాబాద్ వచ్చారు. ఆ తరుణంలోనే **మిసిమి** ఆమెను కలిసింది. ఒకింతసేపు ఆమెతో ముచ్చట్లాడింది. ఆ ముచ్చట్లలోని విశేషాలేమిటంటే...

శివరాజు సుబ్బలక్ష్మి - వోలేటి

మిసిమి : *ఒక భార్యగా, భర్తను గమనించడం సరే. కానీ ఒక సహచరిగా మీరు బుచ్చిబాబుగారిలో గమనించిన ప్రత్యేకత ఏమిటి?*

సుబ్బలక్ష్మి : ఆయనొక మంచి స్నేహితుడు. ఆయనొక గొప్ప గురువు. నిజానికి ఆయనవల్లే నాకు చదువు మీద ఆసక్తి కలిగింది. తాను చదివిన ప్రతి పుస్తకాన్నీ, నన్నూ చదవమనేవారు. ఒకవేళ నాకు అర్థం కాని విషయాలుంటే, ఆయనే వివరించి చెప్పేవారు. ఇక గొప్ప సాన్నిహిత్యాన్ని నెఱపేవారు. అస్సలు దాపరికం ఉండేది కాదు. ఏ విషయాన్ని ఆయన నా దగ్గర దాచాలని ప్రయత్నించలేదు. ఆయన పేరు తలిస్తే చాలు నాకు ఇప్పటికీ కళ్ళకు నీళ్ళొస్తాయి.

మిసిమి : *బుచ్చిబాబు గారితో మీ వైవాహిక జీవితం ఎలా సాగింది?*

సుబ్బలక్ష్మి : నాకు పన్నెండేళ్ల వయసనుకుంటాను. అప్పుడు మా వివాహం జరిగింది. మూడు దశాబ్దాల వైవాహిక జీవితం మాది. ఆ ముప్పై ఏళ్ళలో మేమిద్దరం, ఒకరిని విడిచి ఒకరం ఉన్నది లేదు. ఏ ఊరు వెళ్ళినా నన్ను వెంట తీసుకువెళ్ళేవారు. ఒకసారి విదేశం వెళ్ళే అవకాశం వచ్చింది. 'ఏమయ్యా! ఇంగ్లాండ్ వెళ్ళాలి, సుబ్బి లేకుండా వెళ్తావా?" అని అడిగారు ఆఫీసులో. "అబ్బెబ్బే, నేను వెళ్ళను" అనేశారు. అలా ఆ అవకాశాన్ని నా కోసం తృణప్రాయంగా వదిలేశారు.

మిసిమి : *శ్రవ్య నాటకాల మీద ఆయనకు ప్రత్యేకమైన అభిమానం ఉండేది కదా!*

సుబ్బలక్ష్మి : ఆయనకు చాలా చదివే అలవాటుండేది. కనుక మంచి మంచి ఆలోచనలూ ఎక్కువగా ఉండేవి. నాటకం కోసం, మంచి రచనలు ఎంచుకునేవారు. అంతేకాదు, ఆయా నాటకాల్లో పాత్ర పోషణకు, తగిన పాత్రధారులనే ఎంచుకునేవారు. ఆ విషయంలో ఎక్కడా రాజీ పడలేదు. ఇక ఆఫీసులో ఆయన పై అధికారులు కూడా, చాలా సహకరించేవారు. ఆయన చేసిన ఏ ప్రతిపాదనైనా, అధికారులు తిరస్కరించిన సందర్భం లేదు.

మిసిమి : *చాలామంది ప్రముఖులు ఇంటికి వచ్చేవారేమో కదా?*

సుబ్బలక్ష్మి : అవును. విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారికి, ఈయనంటే ఎంతో అభిమానం. వారితో నా పరిచయం తమాషాగా బెజవాడ కాళేశ్వరరావు మార్కెట్‌లో జరిగింది. ఈయన అతిథులతో

భోజనానికి వస్తే ముందే చీటి వ్రాసి పంపేవారు. నేను కాయగూరల కోసం మార్కెట్‌కి వెళ్ళాను. దుకాణాదారు చెప్పిన ధరకే నేను వంకాయలు కొంటూ ఉంటే, విశ్వనాథగారు నాతో ఘర్షణ పడ్డారు. బేరం చెయ్యకుండా, కూరలు కొంటే ఎలా? నేను ఎలా కొనాలి? అన్నారు. చిత్రమేమిటంటే, ఆ రోజు మధ్యాహ్నం మా వారితో భోజనానికి వచ్చింది ఆయనే. "పోనీలే అమ్మా! అక్కడ మార్కెట్‌లో దెబ్బలాడుకున్నా, ఇక్కడ ఇంట్లో మంచి కూర వండి పెట్టావు" అన్నారు. చాలామంది ఆయన్ని కోపిష్టి అంటారుగానీ, చాలా మంచి మనిషి. పింగళి లక్ష్మీకాంతం గారు కూడా ఉండేవారు. వీళ్ళిద్దరి ధోరణులు వేరువేరు. రేడియోలో ప్రసంగాల కోసం వచ్చినప్పుడు, రెండు రచనలతో వచ్చేవారు. "బుచ్చిబాబూ! ఇది నీ కోసం, ఇది వాడికోసం" అనేవారు.

మిసిమి : *రేడియో కార్యక్రమాల కోసం వచ్చే చాలామంది కళాకారులు ఇంటికి కూడా వచ్చేవారట కదా!*

సుబ్బలక్ష్మి : రిహార్సల్స్ మా ఇంట్లోనే జరిగేవి. డాన్సులూ వగైరా ఉంటే మా మేడమీదే. సావిత్రి, నిర్మల, వహిదా రెహమాన్. వీళ్ళంతా వస్తుండేవారు. దారినపోయే దానయ్యలో వేసిన పుండరీకాక్షయ్య, అప్పుడప్పుడు బందా కనక లింగేశ్వర రావుగారూ వస్తూండేవారు.

మిసిమి : *బుచ్చిబాబుగారు, రేడియో నాటకాల్లో చాలా ప్రయోగాలు చేసేవారని అంటారు.*

సుబ్బలక్ష్మి : అవును. పాశ్చాత్య సాహిత్యం బాగా చదివేవారు. అంచేత కొత్తగా ఏమి వచ్చినా ఆయనకు తెలిసేది. అలాంటి కొత్తవన్నీ ఇందులో ఉంచాలని కోరిక ఉండేది. తప్పులేదుగా. మద్రాసు రేడియోలో ఈ ప్రయోగాలు మొదలుపెట్టారు. "రాయల కరుణ కృత్యం" రేడియోకి చేసినప్పుడు, ప్రముఖ దర్శకుడు, బి.యన్. రెడ్డి గారి చేత దానికి ముందు మాటలు చెప్పించారు. అప్పుడే ఆయనకి దీన్ని సినిమాగా తీయాలనే తలంపు కలిగింది. బుచ్చిబాబుగారినే వ్రాయమన్నారు. వాళ్ళేవో మార్పులడిగారు. ఈయన ఒప్పుకోలేదు.

మిసిమి : *నిశ్చితమైన అభిప్రాయాలుండేవేమో?*

సుబ్బలక్ష్మి : నిజమే. విషయం తెలుసుకోకుండా, చదవకుండా, అడ్డదిడ్డంగా విమర్శిస్తే చాలా కోపం వచ్చేది. తన గురించే కాదు ఎవరి గురించైనా అంతే. ఎదుటివాళ్ళను, పరోక్షంలో తక్కువచేసి మాట్లాడటం ఆయనకు అస్సలు ఇష్టం ఉండేది కాదు.

మిసిమి : *చివరకు మిగిలేది నవలకు అంతటి ప్రాచుర్యం రావడానికి ఒక రచయిత్రిగా, ఏమిటి కారణం అని మీరు భావిస్తారు?*

సుబ్బలక్ష్మి : తన ఊహలో ఉన్నవన్నీ అందులో పెట్టేశారు. అందుకే ఎప్పుడు చదివినా కొత్తగా స్ఫురిస్తుంది. మావారు వ్రాశారని చెప్పడం కాదుగానీ, చదివినప్పుడల్లా కొత్త భావం కలుగుతుంది. నేను చాలాసార్లు చదివాను. నాకు అలా జరిగింది. వారపత్రికల్లో ధారావాహికంగా వచ్చినన్నాళ్ళు సంచలనమే. అది పూర్తి కాగానే, ఎడిటర్ నీలంరాజు వెంకట శేషయ్యగారు మా ఇద్దరినీ సన్మానించారు.

మిసిమి : *చివరకు మిగిలేది నాయకుడు దయానిధికి, బుచ్చిబాబుగారికి మనస్తత్వంలో పోలికలుండేవా?*

సుబ్బలక్ష్మి : అలా అని చెప్పలేం. అయితే, రచయిత లక్షణాలు కొన్ని అతని పాత్రలలో ఉండే అవకాశం సహజమే కదా! ఆయనకు ఏకాంతంగా ఉండటం ఇష్టం. తక్కువ మందితో మాట్లాడేవారు. కానీ బాగా చదువుకున్నవారో, మంచి విమర్శకులో వస్తే మాత్రం, గంటలకొద్దీ మాట్లాడేవారు. అలాంటి వారిలో శేషేంద్ర ఒకరు. మా ఇంటికి తరచూ వస్తూండేవారు. రామాయణంలోని విశేషాలు చాలా లోతుగా చెప్పేవారు. నాకు కూడా చాలా ఆసక్తిగా ఉండేది.

మిసిమి : *మీ రచనల్లో మీరెప్పుడైనా బుచ్చిబాబుగారిని ఆదర్శంగా తీసుకున్నారా?*

సుబ్బలక్ష్మి : బుచ్చిబాబుగారి రచనల్లో వర్ణనలు ఎక్కువగా

ఉంటాయి. బావుంటాయి కూడా. అందుకే ముందు నేను వర్ణనలు వ్రాయడం మానేశాను. కథ మాత్రమే వ్రాసేదాన్ని. కొన్నిచోట్ల ఉంటే, ఉండి ఉండొచ్చు. నేను వర్ణనలు వ్రాస్తే కాపీ కొట్టానంటారు. అప్పటికీ కొన్ని వదంతులుండేవి. ఆయన వ్రాసిస్తే నా కథలుగా అచ్చయ్యాయవి. నిజానికి ఆయన నా కథ చదివేవారే కాదు.

మిసిమి : *రచయిత్రిగా మీరు ఆయన శైలిని అనుకరించాలనిగానీ, దూరంగా ఉండాలనిగానీ ప్రయత్నించేవారా?*

సుబ్బలక్ష్మి : అనుకరించే ప్రయత్నం చెయ్యలేదు. నా కథల నిండా అంతా సామాన్య స్త్రీలే. కేవలం మధ్యతరగతివాళ్ళు. అందరికీ కోరికలుంటాయి. స్త్రీలకీ ఉంటాయి. ఆ కారణంగా గొడవ పడనక్కరలేదు. వాళ్ళు గొడవలు పెంచుకుని, బయటకు వెళ్ళిపోవలసిన పనే లేదు. ఇంటిలో ఉండే సాధించుకోవచ్చు. ఈ విషయాన్ని నేను గట్టిగా నమ్ముతాను.

మిసిమి : *పెద్ద రచయితకు భార్య అయిన రచయిత్రికి పేరు తక్కువగా వస్తుందా?*

సుబ్బలక్ష్మి : మఱ్ఱిచెట్టు క్రింద మొక్కలాగే ఉంటామని తెలుసు. అవి మహావృక్షాలౌతూ ఉంటాయి. ఇవి చిన్న మొక్కలుగానే ఉంటాయి. కానీ, ఆ నీడలో ఉన్న ఆనందం ఒకటుంటుందిగా. అది నాకిష్టం.

మిసిమి : *సుబ్బలక్ష్మిగారికి రచయిత్రిగా మంచి గుర్తింపే ఉంది కదా!*

సుబ్బలక్ష్మి : అది బయటివాళ్ళు చెప్పాలి. నేనేం చెప్తాను?

మిసిమి : *మీకూ, బుచ్చిబాబుగారికి కూడా చిత్రకళలో మంచి ప్రావీణ్యం ఉంది కదా!*

సుబ్బలక్ష్మి : ఇద్దరం ఎక్కువగానే వేసేవాళ్ళం. ఎక్కడా నేర్చుకోలేదు. ఆయన ఈ కళకు సంబంధించిన చాలా పుస్తకాలు తెప్పించేవారు. మా ఇంట్లో చాలా పెద్ద గ్రంథాలయమే ఉండేది. ఎక్కడెక్కడి పుస్తకాలు కొనేవారు. అవన్నీ బాగా చదివేవారు. కాపీ చేసినవాటికన్నా, ఒరిజినల్ థాట్స్ బాగుంటాయనేవారు. కొందరికి కొన్ని వర్ణాలు నచ్చుతాయి. నాకు పసుపు రంగు బాగా ఇష్టం. ఆయనకు లైట్‌గా ఉండే డార్క్ అంటే ఇష్టం. మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తిగారి లాంటివాళ్ళు మా ఇంటికి వచ్చినప్పుడు, మా చిత్రాలు చూసి, బాగా విశ్లేషించేవారు.

మిసిమి : *మీకు ఎలా వచ్చింది కళ?*

సుబ్బలక్ష్మి : ఈ విద్యలో నాకు గురువంటూ ఎవరూ లేరు. ఆసక్తికొద్దీ వేసినవే. నేను సొంతంగా అలవర్చుకున్నదే. చిన్నతనంలో బొగ్గుతో బొమ్మలు వేసేదాన్ని. భగీరథగారని ఒకాయన కడియం నుంచి వచ్చేవారు. ఆయనకు చూపించేదాన్ని. పాపం, బొగ్గుతో వేస్తోందని, మా నాన్నగారు వాటర్ కలర్స్ కొనిచ్చేవారు. వాటితో వెయ్యటంతో రంగుల బొమ్మలు అలవాటయ్యాయి. భగీరథగారు ఒకసారి ఒక బొమ్మ నాకు బహుమతిగా ఇచ్చారు. ఆయన సూర్యాస్తమయం బాగా వేసేవారు. గోధూళి రేగిన దృశ్యం బావుండేది. ఆ బొమ్మ వెయ్యాలని చాలా ప్రయత్నించేదాన్ని. మొత్తానికి వచ్చింది.

మిసిమి : *బుచ్చిబాబుగారు ప్రకృతి ప్రేమికులు కదా! మరి మీ నేపథ్యమేమిటి ఈ చిత్రకళలో?*

సుబ్బలక్ష్మి : ఆయన లాండ్‌స్కేప్స్ ఎక్కువగా వేసేవారు. నేనూ వేసేదాన్ని. కొన్ని వ్యక్తుల బొమ్మలు కూడా వేశాను. గాంధీగారి బొమ్మ వేశాను. ఒకసారి, మద్రాసు వచ్చి నెలరోజులు గాంధీగారు అక్కడున్నారు. బుచ్చిబాబుగారు ఆఫీసుకి వెళ్ళగానే, నేను స్నేహితురాళ్ళతో కలసి ఆయన ఎక్కడుంటే నేను అక్కడికి, బస్సెక్కి వెళ్ళిపోయేదాన్ని. గాంధీ గారిని దగ్గరగా చూశాను, పరిశీలించాను.

మిసిమి : *మీకు సంగీతంపట్ల కూడా ఆసక్తి ఎక్కువే కదా!*

సుబ్బలక్ష్మి : ఇంటిదగ్గర, చిన్నప్పుడు గాత్ర సంగీతం చెప్పించేవారు. తరువాత వయోలిన్ కూడా నేర్చుకున్నాను. శాస్త్రీయ సంగీతం చాలా ఇష్టం. లలిత సంగీతం విని ఆనందించడమే తప్ప నేర్చుకోలేదు. బయటగానీ, రేడియోలోగానీ కచ్చేరీలు చేయలేదు. పాలగుమ్మి విశ్వనాథం గారు వీణ నేర్చుకోమనేవారు. నేర్పిస్తాననేవారు. కానీ అది జరగలేదు. నాకు సంస్కృతం అంటే

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Misimi+August+2016

* * *